

อ่านหนังสือให้สุนัขฟัง : เรื่องจริงหรือ ?

มนต์ชัย เทียนทอง¹

Monchai Tiantong¹

สาระสังเขป

การอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง เป็นวิวัฒนาการของวิธีการใช้สัตว์บำบัดซึ่งเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของการแพทย์ทางเลือกในปัจจุบัน จัดว่าเป็นเทคนิคการสอนให้เด็กอ่านหนังสือแนวใหม่ที่ได้ผลรวดเร็วและสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับเด็กโครงการที่มีชื่อเสียงแพร่หลายมากที่สุดในอเมริกาขณะนี้คือ โครงการ READ (Reading Education Assistance Dogs) โดยต้องใช้สุนัขที่ผ่านการฝึกมาแล้วไม่ต่ำกว่า 12 สัปดาห์ นำมายังโรงเรียนทุกสัปดาห์ เพื่อให้เด็กอ่านหนังสือให้สุนัขฟังสองต่อสอง เป็นเวลาครั้งละ 20-30 นาที ตลอดระยะเวลาหลายสัปดาห์หรือหลายเดือน เด็กที่ผ่านโครงการนี้นอกจากจะมีทักษะในการอ่านหนังสือดีขึ้นแล้ว ยังมีความมั่นใจสูงขึ้น มีความภูมิใจ และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดีขึ้น

คำสำคัญ : การใช้สัตว์บำบัด

SUMMARY

Reading to the dog is an evolution of animal-assisted therapy. It's a part of science in alternative medicine area. It is a new teaching technique for effective reading, which develops reading habit for children. READ. (Reading Education Assistance Dogs) is the most popular reading project in America. In regard to the project, the dogs have been trained at least for 12 weeks, and they are taken to the training school every week for listening to the child' reading around 20-30 minutes for many weeks or months. It is one-to-one reading technique. The finding indicates that the children who attended this project have a better reading skill, more self-confidence, a better social interaction, and be proud of them selves.

Keywords : Animal Therapy

บทนำ

หลายคนที่ย่านชื่อเรื่องบทความนี้แล้ว อาจจะนึกแปลกใจหรืออาจจะแอบตั้งคำถามไว้ในใจว่า ผู้เรียบเรียงบทความเรื่องนี้ สติสัมปชัญญะยังครบถ้วนดีอยู่หรือไม่ เนื่องจากสุนัขพูดไม่ได้ แล้วจะรู้ได้อย่างไรว่าอ่านถูกหรืออ่านผิด แต่ความจริงแล้วเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝันหรือเป็นไปได้ เพราะถ้าหากจะขยายความเพิ่มว่า การอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง

ก็คือเทคนิคการสอนให้เด็กอ่านหนังสือแนวใหม่ เป็นวิวัฒนาการของวิธีการใช้สัตว์บำบัด (Animal therapy) ซึ่งเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของการแพทย์ทางเลือกในปัจจุบัน ก็อาจจะหายงและเริ่มเข้าใจมากขึ้น เนื่องจากการใช้สัตว์บำบัดมีการแพร่หลายในประเทศซีกโลกตะวันตกมานานนับร้อยปีแล้ว นับ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 เป็นต้นมาโดยเฉพาะการใช้สัตว์บำบัดกับผู้ป่วยโรคทางจิตเวชและทางกล้ามเนื้อ ซึ่งสัตว์

¹ คอ.ด. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร) รองศาสตราจารย์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
รับต้นฉบับ 1 สิงหาคม 2551 รับลงพิมพ์ 28 ตุลาคม 2551

บำบัดที่มีบทบาทในระยะแรกๆ และที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดก็คือ การบำบัดด้วยม้าหรืออาซาบำบัด (Horse therapy หรือ Hippotherapy) แนวคิดนี้มาจากทฤษฎีที่ว่า การเคลื่อนไหวของม้า ใกล้เคียงกับการเคลื่อนไหวของคนมากที่สุด ขณะที่คนนั่งอยู่บนหลังม้า ม้ากับคนจะเคลื่อนไหวด้วยความรู้สึกเดียวกันไปพร้อมๆ กัน ทำให้เกิดสมาธิ สติ และสร้างความสมดุลในร่างกาย ทำให้พัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ เกิดขึ้นอย่างได้ผลและรวดเร็วกว่าการบำบัดด้วยวิธีอื่นๆ ซึ่งในประเทศไทยเองก็มีโครงการ “ม้าบำบัดเพื่อเด็กพิเศษ” ของกองกำกับการ 4 (ตำรวจม้า) ซึ่งเปิดบริการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เพื่อบำบัดให้กับเด็กที่มีอาการผิดปกติต่างๆ เช่น สมาธิสั้น พิกัดทางสมอง พัฒนาการไม่เป็นตามวัย หรือเด็กที่มีปัญหาทางระบบประสาทและทางกล้ามเนื้อ เป็นต้น ดังนั้น การอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง จึงไม่ใช่เรื่องแปลกหรือเป็นเรื่องเพ้อฝัน แต่เป็นวิวัฒนาการของการใช้สัตว์บำบัดเพื่อช่วยในการเรียนรู้ของเด็กที่มีปัญหาการอ่าน ซึ่งปัจจุบันการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง ได้รับการยอมรับในหลายประเทศว่าได้ผลรวดเร็ว เพิ่มความมั่นใจ และสร้างนิสัยการรักการอ่านให้กับเด็กอย่างมาก

ภาพที่ 1 การอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง

การใช้สัตว์บำบัด (Animal therapy)

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า การอ่านหนังสือให้สุนัขฟังเป็นวิวัฒนาการของการใช้สัตว์บำบัด ซึ่งยอมรับกันในการ

แพทย์ว่า สัตว์สามารถบำบัดโรคภัยต่างๆ ให้กับผู้ป่วยได้ดีและรวดเร็ว แต่ประเด็นที่มักจะมีคำถามตามมาเสมอก็คือ สัตว์สามารถบำบัดโรคให้กับผู้ป่วยได้อย่างไร ซึ่งคำถามนี้สามารถยกตัวอย่างของการใช้สัตว์บำบัดความเครียดในคนปกติได้ ดังจะเห็นได้จากภาพของการเล่นของคนกับสัตว์ โดยเฉพาะกับสัตว์เลี้ยงที่ชื่นชอบ การไปชมสัตว์ในสวนสัตว์ หรือแม้แต่การชมการแสดงโชว์ของสัตว์ในละครสัตว์ก็ตาม ซึ่งจะสร้างเสียงหัวเราะ ความอึดอ้อม และสร้างความประทับใจให้กับผู้ชมทุกเพศทุกวัย ทำให้ความเครียดลดลงและบำบัดจิตใจให้แจ่มใสขึ้นได้ คนสูงอายุหรือคนป่วยที่มีปัญหาทางกล้ามเนื้อ เมื่อได้เล่นกับสัตว์เลี้ยง หรือสัมผัสด้วยการลูบตัว การแปรงขน การให้อาหาร หรือการจูงสัตว์เดินเล่น จะเป็นการฝึกให้เกิดพัฒนาการทางกล้ามเนื้อไปพร้อมๆ กับการบำบัดจิตใจให้แจ่มใสและลดความเครียดลงได้ ส่วนคนป่วยหนักที่ลุกขึ้นจากเตียงไม่ได้ การได้เห็นหรือได้สัมผัสกับสัตว์เลี้ยงที่ชื่นชอบ จะช่วยให้ลืมความเจ็บปวดจากโรคร้ายไปชั่วขณะและยึดชีวิตให้ทานขึ้นได้ ซึ่งจากผลการสำรวจผู้ป่วย 92 ราย ในโรงพยาบาลเฉพาะทางด้านโรคหัวใจในนครนิวยอร์ก พบว่าผู้ป่วยที่มีสัตว์เลี้ยงมีอายุยืนกว่าผู้ที่ไม่มีสัตว์เลี้ยง เนื่องจากสัมผัสกับสัตว์เลี้ยงอยู่เสมอๆ จะช่วยลดความดันโลหิตและปรับสมดุลความเครียด จึงทำให้ร่างกายและจิตใจสดใสแข็งแรง หรือแม้แต่ในเด็กพิเศษ สัมผัสและกิริยาที่ใสซื่อของสัตว์ก็เป็นอีกหนึ่งแนวทางทาง ที่จะช่วยให้เด็กเหล่านี้กลับคืนมาสู่โลกแห่งความเป็นจริง และมีชีวิตที่ปกติในสังคมได้

ในหลายๆ ประเทศ ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศในแถบยุโรป ประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทย ต่างก็ตระหนักดีถึงประโยชน์ของการใช้สัตว์ เพื่อการบำบัดผู้ป่วยไม่ว่าจะเป็นช้าง ม้า สุนัข แมว กระต่าย นก หนู กิ้งก่า และปลาโลมา เป็นต้น โครงการที่เป็นข่าวอยู่เสมอก็คือการนำสัตว์เลี้ยงหลายๆ ตัว ไปยังโรงพยาบาลเพื่อช่วยบำบัดจิตใจให้กับผู้ป่วยเป็นระยะๆ มีการนำสุนัขไปเล่นกับเด็กที่มีความผิดปกติทางการเรียนรู้ เพื่อช่วยในการเรียนรู้ให้ก้าวหน้าขึ้น รวมทั้งการนำสุนัขไปให้นักโทษที่มีความประพฤติก้าวร้าวได้เลี้ยงดู เพื่อช่วยในการปรับพฤติกรรมที่ก้าวร้าวของนักโทษให้ลดลง

สำหรับประเทศไทย นันทณี เสถียรศักดิ์พงศ์ผล และคณะ ภาควิชาทฤษฎีการบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลของโปรแกรมบำบัดด้วยช้างไทยในออทิสติก (The results of Thai elephant-assisted therapy program in individuals with Autism)” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างโปรแกรมบำบัดด้วยช้างไทยสำหรับออทิสติก ศึกษาผลของโปรแกรมบำบัดด้วยช้างไทยที่สร้างขึ้น และศึกษาความเป็นไปได้ของการนำไปใช้งานจริง โดยทำการศึกษาจากผู้ป่วยออทิสติกจำนวน 4 ราย ที่มีอายุระหว่าง 11 - 18 ปี ซึ่งได้รับบริการทางกิจกรรมบำบัดที่คลินิกกิจกรรมบำบัด และได้รับการประเมินด้านความสามารถในการควบคุมการทรงท่า (Postural control) การทรงตัว (Balance) กระบวนการบูรณาการประสาทรับความรู้สึก (Sensory processing) ทักษะการเข้าสังคม และพฤติกรรมปรับตัว (Adaptive behavior) ก่อนและหลังการให้โปรแกรมบำบัดด้วยช้างไทย จากนั้นจึงได้รับโปรแกรมบำบัดทั้งวัน จำนวน 4 วัน/สัปดาห์ ต่อเนื่องกันเป็นเวลา 3 สัปดาห์ รวมทั้งการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของผู้ปกครอง ก่อนและหลังการให้โปรแกรม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยออทิสติกมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นในด้านการควบคุมการทรงท่า การทรงตัว การบูรณาการของระบบประสาทรับความรู้สึก และทักษะการเข้าสังคม รวมทั้งพฤติกรรมปรับตัวดีขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อพัฒนาการของเด็กที่ดีขึ้นสรุปได้ว่าช้างไทย สามารถช่วยบำบัดผู้ป่วยออทิสติกได้เป็นอย่างดี หากจัดโปรแกรมการบำบัดที่ถูกต้อง และมีการควบคุมที่ดี

AAT (Animal-assisted therapy) และ AAA (Animal-assisted activity)

การใช้สัตว์บำบัด (Animal therapy) บางครั้งจะใช้คำที่เฉพาะลงไปว่า Pet therapy ซึ่งหมายถึง การใช้สัตว์เลี้ยงบำบัด หรือ Dog therapy ซึ่งก็คือการใช้สุนัขบำบัด โดยมีความหมายสอดคล้องกับคำศัพท์สมัยใหม่ว่า AAT (Animal-assisted therapy) ซึ่งหมายถึง การใช้สัตว์ช่วยการบำบัด ตามคำนิยามในหนังสือ Handbook for animal-assisted activities and animal-assisted therapy ระบุว่า AAT เป็นการบำบัดอาการป่วยของคนโดยการนำสัตว์ที่

มีคุณลักษณะพิเศษ ซึ่งการบำบัดนี้จะช่วยให้เกิดพัฒนาการของผู้ป่วยทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา รวมทั้งการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก ตามความหมายของ AAT สามารถจำแนกออกได้ 2 ประเภท ได้แก่ การบำบัดรายบุคคล และการบำบัดเป็นกลุ่ม

ส่วนคำว่า AAA (Animal-assisted activity) หมายถึง การใช้สัตว์ช่วยในกิจกรรมต่างๆ เช่น การสร้างความสนใจ การเรียนรู้ และการบำบัด เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต ซึ่งสามารถจัดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันโดยใช้สัตว์ที่ผ่านการฝึกมาเป็นอย่างดี

สัตว์ที่มีการนำมาฝึกจนสามารถใช้งานได้ ส่วนมากจะเป็นสัตว์เลี้ยงขนาดเล็กที่คุ้นเคยกันโดยทั่วไป เช่น สุนัข แมว กระต่าย กระรอก กิ้งก่า นก หนู ไก่ และเป็ด เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็มีการฝึกสัตว์ใหญ่มาใช้บำบัดเช่นกัน เช่น ช้าง ม้า ลา และปลาโลมา เป็นต้น แต่สัตว์ใหญ่จะต้องผ่านการฝึกด้วยระยะเวลาที่ยาวนานกว่าสัตว์เลี้ยงขนาดเล็ก เช่น ม้า จะต้องผ่านการฝึกฝนมาไม่ต่ำกว่า 52 สัปดาห์ จึงมีการใช้สัตว์ขนาดใหญ่ในการบำบัดน้อยกว่าสัตว์เลี้ยงขนาดเล็ก ส่วนสัตว์เลี้ยงที่นิยมในการใช้บำบัดมากที่สุดก็คือสุนัข เนื่องจากสุนัขใกล้ชิดกับคนมากกว่าสัตว์อื่นๆ และการฝึกสุนัขใช้เวลาเพียง 12 สัปดาห์เท่านั้น ก็จะสามารถเป็นอาสาสมัครใช้ในการบำบัดได้

นอกจากนี้ ยังมีอีกคำหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์กับคนก็คือ Service animal ซึ่งหมายถึง การใช้บริการของสัตว์ในการนำพาและช่วยเหลือผู้พิการ ตามข้อกำหนดของ ADA (The Americans with disabilities act) แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ระบุว่าสัตว์บริการประเภทนี้ จะต้องผ่านการฝึกโดยได้รับใบอนุญาตที่ถูกต้อง จึงจะสามารถให้บริการแก่คนได้ ซึ่งในปัจจุบันมีการใช้บริการของสัตว์โดยเฉพาะสุนัขกับผู้พิการ เช่น การลากรถวิลแชร์ การใช้นำทาง การช่วยเหลือผู้พิการทางการได้ยิน และการเตือนสัญญาณต่างๆ เป็นต้น

สมาคม Delta Society

สมาคม Delta Society แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1990 ที่รัฐโอเรกอน เป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไร ทำหน้าที่ดูแลและจัดการการใช้สัตว์บำบัด ความรับผิดชอบที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการคัด เลือกและจัดฝึก

สัตว์และผู้ควบคุม เพื่อนำไปใช้บำบัดกับผู้ป่วยและผู้พิการในโรงพยาบาล สถานีนอนามัย ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงเรียน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในปัจจุบัน มีเครือข่ายที่เชื่อมโยงกับสมาคมมากกว่า 10,000 แห่ง ใน 50 รัฐ ทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา รวมทั้งประเทศอื่นๆ อีก 14 ประเทศ โดยสามารถใช้สัตว์บำบัดผู้ป่วยและผู้พิการได้มากกว่า 1,000,000 คนในแต่ละปี ทั้งนี้เนื่องจากศาสตร์ทางการแพทย์ทางเลือกด้านนี้ กำลังมีบทบาทต่อคุณภาพชีวิตคน ทั้งทางด้าน การบำบัดรักษาและการเพิ่มคุณภาพชีวิต ทั้งนี้สมาคม Delta society ได้กล่าวไว้ว่า การใช้สัตว์บำบัดมีประโยชน์ที่ น่าสนใจดังนี้

1. การใช้สัตว์บำบัด ช่วยลดความซึมเศร้าอันเกิดจากการอยู่อย่างโดดเดี่ยวอย่างได้ผล โดยเฉพาะการดูแลผู้ป่วย ในระยะพักฟื้นระยะยาว
2. ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จะมีความดันลดลงทันทีในวันที่นำสุนัขของเขาไปทางานด้วย
3. เจ้าของสัตว์เลี้ยงส่วนใหญ่ มักจะมีระดับไตรกลีเซอไรด์และระดับคอเลสเตอรอล ต่ำกว่าผู้ที่ไม่เลี้ยงสัตว์เลี้ยง
4. ผู้สูงอายุที่มีสุนัขเป็นสัตว์เลี้ยง มักจะไปพบแพทย์น้อยกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เลี้ยงสัตว์ โดยมีความแตกต่างถึง 21% (จากการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ 100 คน)
5. การเลี้ยงปลาตู้ที่มีปลาหลากหลายสี จะช่วยให้พฤติกรรมการแตกแยกลดน้อยลง อีกทั้งยังช่วยปรับพฤติกรรมมารับประทานอาหาร ในผู้ป่วยที่เป็นโรคอัลไซเมอร์
6. หากเด็กมีสุนัขอยู่ด้วย ขณะที่ทันตแพทย์กำลังทำฟันให้ เด็กจะรู้สึกหวาดกลัวน้อยลง
7. สุนัขสามารถช่วยผ่อนคลาย ความวิตกกังวลลงได้อย่างมาก ในกรณีนี้ที่ผู้สูงอายุในบ้านล้มป่วยลงหรือถึงแก่กรรม
8. เมื่อเจ้าของสุนัขเดินเล่นโดยมีสุนัขเดินเคียงข้างไปด้วย เขาจะมีความหวาดกลัวน้อยลงต่ออันตรายหรืออาชญากรรมที่อาจจะเกิดขึ้นได้
9. เจ้าของสัตว์เลี้ยงส่วนใหญ่ มักจะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ
10. ถ้าเด็กเป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยงสักหนึ่งตัวนอก จากแรงจูงใจเชิงบวกของเขาจะเพิ่มขึ้นแล้วพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ก็จะเพิ่มขึ้นด้วย

11. เจ้าของสัตว์เลี้ยง จะมีอัตราการเสี่ยงต่อโรคหัวใจล้มเหลวลดลงประมาณ 3% สำหรับ (จากการเก็บข้อมูล 30,000 คน)

12. จากรายงานพบว่าครอบครัว 70% มีความสุขเพิ่มขึ้น หลังจากที่นำสัตว์เลี้ยง

13. สุนัขช่วยลดความกดดันของเด็กในระหว่าง การสอบได้

14. สัตว์เลี้ยงที่อยู่ในสถานพยาบาล ช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ในการบำบัดรักษาผู้ป่วย ทั้งทางสังคมและการสนทนา

15. สัตว์เลี้ยงช่วยลดความรู้สึกซึมเศร้า และลดความแตกแยก

แนวคิดของการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง

แนวความคิดของการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง เกิดจากการเล็งเห็นประโยชน์ของการใช้สุนัขบำบัด แม้ว่าสุนัขจะอ่านหนังสือไม่ได้ก็ตาม แต่สุนัขก็เป็นสัตว์เลี้ยงที่ใกล้ชิดกับคนมากที่สุด เป็นเพื่อนที่ดีที่สุดของคน เป็นผู้ฟังที่ดี ไม่บ่น หรือวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งช่วยให้เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน จะไม่รู้สึกอับอายหรือถูกกดดันเมื่ออ่านตะกุกตะกักหรืออ่านผิด ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับเด็ก ดังนั้นการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง จึงทำให้การฝึกการอ่านที่น่าเบื่อ กลายเป็นเรื่องที่สนุกสนานสำหรับเด็ก สุนัขที่ได้รับการฝึกมาอย่างดี จะตอบสนองต่อการอ่านของเด็กได้ในบางครั้ง ทำให้เด็กที่มีจิตใจรักสัตว์เลี้ยงอยู่แล้วเช่นสุนัข มีพลัง มีกำลังใจมากยิ่งขึ้น และกล้าที่จะอ่านหนังสือเสียงดังๆ ให้สุนัขฟังทำให้เด็กมีพัฒนาการทางการอ่านดีขึ้นอย่างรวดเร็ว

ภาพที่ 2 สัญลักษณ์ของโครงการ READ

ในปัจจุบันนี้โรงเรียนหลายแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีโครงการอ่านหนังสือให้สุนัขฟังหลายโครงการ แต่โครงการที่มีชื่อเสียงมากที่สุดก็คือ “โครงการสุนัขเพื่อช่วยในการอ่าน (Reading education assistance dogs)” หรือเรียกย่อๆ ว่า READ ของ Intermountain therapy animals (ITA) ซึ่งริเริ่มเป็นครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. 1999 ในรัฐยูทาห์ เป็นโครงการที่ไม่หวังผลกำไร โดยร่วมมือกับโรงเรียนและห้องสมุดทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อช่วยเพิ่มทักษะการอ่านสำหรับเด็กทุกๆ ไป และเสริมสร้างพัฒนาการสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการอ่านหนังสือ โดยใช้สุนัขที่ผ่านการฝึกมาแล้ว สำหรับสุนัขอาสาสมัครที่จะเข้าร่วมโครงการนั้นจะต้องเป็นสุนัขนิสัยดี ชอบคลุกคลีกับคนและไม่ดุร้าย

ตัวอย่างเช่น รีเบกกา ทอร์วิก นักเรียนชั้นประถม โรงเรียนเทอร์กู๊ดมาร์แชล (Thurgood marshall school) นครวอชิงตันดีซี ได้ฝึกการอ่านออกเสียงให้สุนัขอาสาสมัครในโครงการ READ ชื่อโกลด์ดี้ (Goldie) ฟัง ซึ่งนางลิซ่า ทอร์วิก คุณแม่ของรีเบกกา รู้สึกพอใจเป็นอย่างมากกับพัฒนาการของรีเบกกา หลังจากที่เข้าร่วมโครงการมากกว่าหนึ่งปี เธอกล่าวว่า รีเบกกามักจะยิ้มแย้มอยู่เสมอ หลังจากอ่านหนังสือให้โกลด์ดี้ฟังและฝึกพัฒนา การทางการอ่านดีขึ้นอย่างมาก ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทางการอ่านและเขียนส่วนใหญ่ ล้วนสนับสนุนและเห็นด้วยกับโครงการ READ เป็นอย่างมาก เนื่องจากเห็นว่าโครงการนี้ เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ดีที่สุดให้แก่เด็ก ซึ่งเด็กจะรู้สึกผ่อนคลาย ไม่กดดันระดับความดันโลหิตจะลดลง และที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือเป็นการสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก

Reading with rover ก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน โดยมีลักษณะคล้ายกัน และได้รับความนิยมเช่นเดียวกันกับโครงการ READ โครงการนี้จะรับสมัครสุนัขจากประชาชนทุกๆ ไปตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปฝึกตามโปรแกรม หลังจากผ่านการฝึกแล้ว สุนัขจะกลายเป็นอาสาสมัครคอยช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาการอ่าน เช่นเดียวกับโครงการ DREAM (Dogs for reading, education, assistance, and more) ที่เน้นการใช้สุนัขช่วยเหลือการอ่านของเด็กและช่วยเหลือด้านอื่นๆ ทั้งคน

ปกติและคนพิการ นอกจากนี้ก็ยังมีโครงการอ่านหนังสือให้สุนัขฟังอีกมากมาย เช่น Children reading to dogs, Kids read to dogs และ Bideawee’s reading to dogs program เป็นต้น

จากการศึกษาของ คาเรน อัลเลน (Karen Allen) จากมหาวิทยาลัยแห่งรัฐนิวยอร์กที่บัฟฟาโล (State University of New York at Buffalo) เมื่อปี ค.ศ. 2002 เกี่ยวกับโครงการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง พบว่าขณะที่เด็กอ่านหนังสือให้สุนัขฟังด้วยเสียงดังๆ เด็กจะมีความดันโลหิตต่ำลง ซึ่งแสดงถึงสภาวะความกดดันที่ลดลง อันเนื่องมาจากสุนัขสามารถรองรับความกดดันของเด็กในสภาวะนั้นไว้ เหตุผลประการสำคัญก็คือ สุนัขพูดไม่ได้ จึงไม่มีการตัดสินใดๆ ออกมาว่าเด็กอ่านถูกหรืออ่านผิด ซึ่งแตกต่างจากการอ่านหนังสือของเด็กในชั้นเรียนต่อหน้าเพื่อนๆ และครูผู้สอน เด็กจะรู้สึกกดดันตัวเองและอายเพื่อนๆ หรืออายครูผู้สอน เวลาอ่านผิดหรืออ่านตะกุกตะกัก ทำให้พัฒนาการของเด็กช้าลงกว่าการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง

ภาพที่ 3 วิธีการนั่งอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง

ประโยชน์ของการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง

ประโยชน์ของการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง มีดังนี้

1. ช่วยเพิ่มความมั่นใจ ในการอ่านของเด็กโดยเฉพาะเด็กที่มีปัญหาเรื่องการอ่านไม่กล้าที่จะอ่านต่อหน้าเพื่อนร่วมชั้นเรียน หรือต่อหน้าครูผู้สอนสองต่อสองการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง จะทำให้เด็กกล้าที่จะอ่านด้วยความมั่นใจ

จนกลายเป็นทักษะในการอ่านที่แคล่วคล่องขึ้น ซึ่งความเชื่อมั่นที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปสู่พัฒนาการด้านอื่นๆ ของเด็กต่อไป

2. เป็นการสร้างความภูมิใจให้กับตนเองเด็กส่วนใหญ่มักจะชอบสุนัข จากการที่เขาได้มีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์เลี้ยงที่เขาชื่นชม โดยการอ่านหนังสือให้สุนัขฟังจะช่วยลดความอายลงได้ ซึ่งจะเป็นการสร้างความภูมิใจให้กับเขาอย่างมาก และกลายเป็นเรื่องของความภูมิใจในความสำเร็จที่เกิดขึ้น

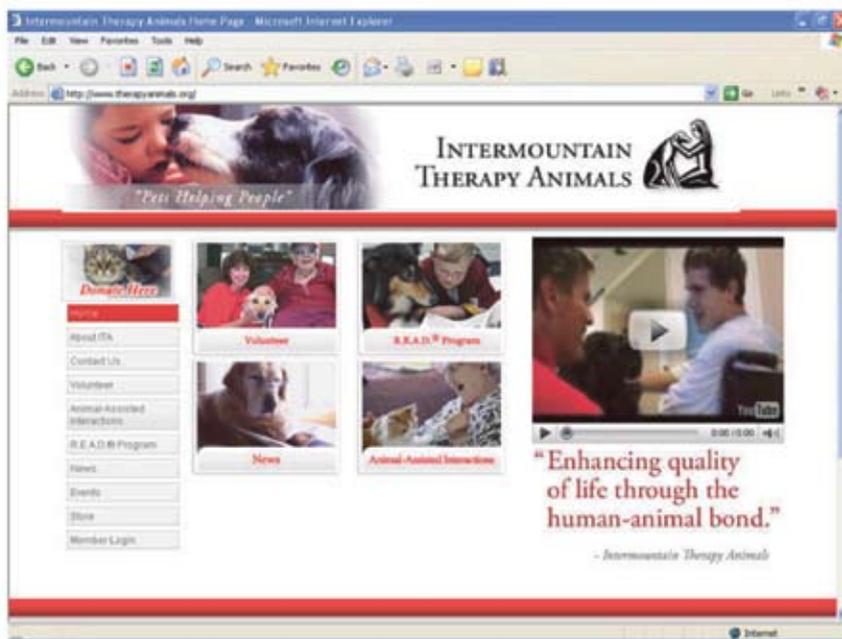
3. สร้างความรับผิดชอบในการดูแลสัตว์เลี้ยง นอกจากความเชื่อมั่นและความภูมิใจ ที่จะเกิดขึ้นกับเด็ก อันจะนำไปสู่ทักษะ ความความสามารถ และสร้างนิสัยรักการอ่านของเด็กแล้ว การที่เด็กได้อ่านหนังสือให้สุนัขฟัง จะยังเป็นการสร้างความรับผิดชอบในการดูแลสัตว์เลี้ยง จากการที่เขามีปฏิสัมพันธ์และศึกษาพฤติกรรมของสัตว์เลี้ยง เป็นผล

ให้เด็กเกิดความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่นๆ มากยิ่งขึ้น

4. ช่วยเพิ่มความรู้และความจำทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งความคิดรวบยอด คำศัพท์ต่างๆ รูปร่าง กายภาพ สี และขนาด เป็นต้น

5. ช่วยเพิ่มความสามารถ ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ผู้ควบคุมสุนัข ที่มิกาน เพื่อนร่วมเรียน ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม

6. โปรแกรมการอ่านหนังสือให้สุนัขฟังสนับสนุนการเรียนรู้รายบุคคลได้ดี โดยได้ผ่านการวางแผนและผ่านการทดลองใช้มาแล้ว จึงเหมาะสำหรับเด็กที่มีความแตกต่าง ไม่เหมือนกับการอ่านหนังสือในชั้นเรียนที่มีครูผู้สอนทำหน้าที่สอนการอ่าน ซึ่งเด็กทุกคนจะได้รับกิจกรรมการเรียนรู้เหมือนกันทุกคน

ภาพที่ 4 เว็บไซต์ของโครงการ READ

นอกจากเด็กจะได้รับประโยชน์โดยตรง ในการเพิ่มทักษะการอ่านหนังสือแล้ว สุนัขก็ได้รับประโยชน์เช่นกัน ในการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กตามโปรแกรมที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ สุนัขที่ใช้เป็นอาสาสมัครในโครงการลักษณะนี้ จะต้องผ่านการคัดเลือกและได้รับการฝึกที่ถูกต้องตามหลักวิชา

ทำให้สุนัขมีความสุขและมีชีวิตชีวาที่ได้ใกล้ชิดกับคนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสุนัขบางสายพันธุ์ที่ชอบใกล้ชิดและเป็นมิตรกับคน เช่น โกลเด้น รีทรีฟเวอร์ หรือลาบราดอร์ รีทรีฟเวอร์ เป็นต้น

คุณสมบัติของสุนัขอาสาสมัคร

สมาคม Delta society ได้กำหนดคุณสมบัติของสุนัขอาสาสมัคร เพื่อใช้ในโครงการไว้ดังนี้

1. สุนัขอาสาสมัครจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 6 เดือน
2. สุนัข ต้องผ่านการฝึกฟังคำสั่งพื้นฐานมาแล้ว (โดยใช้เวลาฝึกประมาณ 12 สัปดาห์) เพื่อให้ผู้ควบคุมสามารถบังคับสุนัขได้ ต้องเป็นสุนัขที่แข็งแรง มีสุขภาพดี ไม่ป่วยเป็นโรคติดต่อ มีนิสัยดี ไม่ก้าวร้าว ไม่ดุร้าย เป็นมิตรกับคน และเข้ากับสุนัขตัวอื่นได้
3. สุนัขทุกตัวต้องมีผู้ควบคุม ซึ่งผู้ควบคุมต้องมีอายุมากกว่า 10 ปีขึ้นไป หากผู้ควบคุมมีอายุไม่ถึง 16 ปี จะต้องมีพ่อแม่ของผู้ควบคุม หรือพนักงานรักษาความปลอดภัยเพิ่มเข้ามาอีกด้วย
4. ผู้ควบคุมจะต้องมีความคุ้นเคยกับสุนัขมาแล้ว ไม่ต่ำกว่า 6 เดือน

ขั้นตอนการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง

การอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง ในโครงการ READ จะไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งพอสรุปขั้นตอนคร่าวๆ ได้ดังนี้

1. นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จะได้รับการปฐมนิเทศจากทีมงานของโครงการ READ ก่อน เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการที่จะเกิดขึ้น ซึ่งการปฐมนิเทศอาจ จะใช้การดูภาคีก็ได้
2. สุนัขอาสาสมัครทุกตัว ที่ผ่านการฝึกมาแล้ว จะเดินทางมายังโรงเรียนพร้อมกับผู้ควบคุม เพื่อให้ให้นักเรียนอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง สัปดาห์ละครั้งๆ ละประมาณ 20-30 นาที ติดต่อกันเป็นเวลาหลายสัปดาห์หรือหลายเดือน
3. การอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง นักเรียนอาจจะนั่งลงกับพื้นหรือนั่งบนโซฟาต่างๆ ที่สุนัขสามารถนั่งอยู่ข้างๆ ด้วยได้ แล้วให้อ่านออกเสียงดังๆ สองต่อสองกับสุนัข โดยมีผู้ควบคุมนั่งอยู่ด้วยใกล้ๆ หรือไม่ได้
4. หนังสือที่นักเรียนจะอ่านให้สุนัขฟัง จะเลือกหนังสือแนวใดหรือประเภทใดก็ได้ ซึ่งนักเรียนจะต้องเลือกเอง และส่วนใหญ่มักเลือกหนังสือที่มีภาพประกอบอยู่ด้วย
5. การประเมินผลความสามารถของนักเรียน จะดำเนินการเป็นระยะๆ ซึ่งไม่ได้กำหนดแน่นอนตายตัว

รายงานผลเกี่ยวกับการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง

ปัจจุบันนี้ โครงการอ่านหนังสือให้สุนัขฟังได้รับความนิยมทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาและอีกหลายประเทศทั่วโลก จากรายงานผลการวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จของโครงการลักษณะนี้ เป็นที่ประจักษ์กับนักการศึกษา ผู้บริหาร และผู้ปกครองทั่วไป ตัวอย่างเช่น ผลการวิจัยของแซนดี้ มาร์ติน (Sandi Martin) ในปี ค.ศ. 2000 ในโรงเรียนประถมเป็นเนี่ยน (Bennion elementary school) จากรัฐยูทาห์ ซึ่งทำการวิจัยเกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางการอ่านจำนวน 10 คน โดยมีอายุระหว่าง 5-9 ปี หลังจากที่ทำให้นักเรียนทั้งหมดเข้าโครงการ READ ซึ่งทีมงานของโครงการ ที่ประกอบด้วยสุนัขและผู้ควบคุมจะเดินทางมาที่โรงเรียนสัปดาห์ละครั้ง เพื่อปล่อยให้ให้นักเรียนทั้ง 10 คนได้อ่านหนังสือให้สุนัขฟังสองต่อสองเป็นเวลาครึ่งละประมาณ 20 นาที โดยมีผู้ควบคุมสุนัขนั่งอยู่ด้วยข้างๆ หลังจาก 15 เดือนผ่านไป นักเรียนคนหนึ่ง ได้เกรดเฉลี่ยสูงขึ้นจาก 3.4 ไปเป็น 6.8 และอีก 4 คนได้เกรด AAA ในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการอ่าน ส่วนที่เหลือได้เกรดเฉลี่ยสูงขึ้นทุกคน นอกจากนี้ครูผู้สอนยังพบด้วยว่า นักเรียนทั้ง 10 คนที่เข้าร่วมโครงการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง มีพัฒนาการทางด้านความเชื่อมั่นสูงขึ้น มีความภูมิใจที่ได้เข้าร่วมกลุ่ม เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น ยิ้มแย้มแจ่มใส มีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์ดีขึ้น เสนอตัวเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น เรียนรู้ด้วยความมีชีวิตชีวามากขึ้น และที่สำคัญที่สุดก็คือรักการอ่านมากขึ้น โดยพบว่านักเรียนเหล่านี้ ได้เข้าไปค้นคว้าหนังสือในห้องสมุดมากขึ้น และสอบถามบรรณารักษ์มากขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีรายงานการวิจัยเกี่ยวกับการอ่านหนังสือให้สุนัขฟังอีกมากมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้สุนัข เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการอ่านให้กับเด็ก ซึ่งในปัจจุบันได้มีโครงการอ่านหนังสือให้สุนัขฟังครบทั้ง 50 รัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งแต่ละแห่ง ได้รายงานความสำเร็จสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่าเป็นโครงการที่ได้ผลดีและใช้ได้จริง

การอ่านหนังสือให้สุนัขฟังในประเทศไทย

สำหรับในประเทศไทย ยังไม่พบรายงานการอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง เนื่องจากวิทยาการทางด้านนี้ยังไม่เผยแพร่

มากนัก อย่างไรก็ตามในประเทศไทยได้มีการประกอบธุรกิจ การฝึกสุนัข เพื่อใช้บำบัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการอยู่ หลายโครงการ โดยเฉพาะโครงการ Pet Paradise park ของ สัตวแพทย์หญิง วชิรรัตน์ กังสะนันท์ ตั้งอยู่ที่เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ได้จัดโปรแกรมการฝึกสุนัขทั้งระยะสั้นและ ระยะยาว เพื่อนำไปปฏิบัติหน้าที่หลายลักษณะด้วยกัน ตัวอย่างเช่น การฝึกสุนัข เพื่อนำไปแสดงโชว์ความน่ารักให้ ผู้สูงอายุ เพื่อบำบัดอาการซึมเศร้า ความเหงา และความ โดดเดี่ยว รวมทั้งสร้างความเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นการบำบัดทาง ด้านจิตใจของผู้สูงอายุ ลักษณะที่สองเป็นการฝึกสุนัขเพื่อใช้ บำบัดผู้ป่วยทางร่างกาย เช่น ผู้ป่วยที่มีอาการอัมพฤกษ์และ อัมพาต โดยนำสุนัขที่ผ่านการฝึกแล้วไปร่วมทำกิจกรรมกับ ผู้ป่วย เช่น การโยนสิ่งของแล้วให้สุนัขวิ่งไปคาบกลับมา ทำให้ ผู้ป่วยไม่รู้สึกเบื่อหน่ายและสามารถออกกำลังกายได้นานขึ้น ซึ่งเป็นการฟื้นฟูกล้ามเนื้อของผู้ป่วยอย่างได้ผล

ดังนั้น การอ่านหนังสือให้สุนัขฟังในประเทศไทย จึงมี ความเป็นไปได้ ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝันและไม่ใช่เรื่องแปลก เนื่องจากเด็กไทยส่วนหนึ่งประสบกับปัญหาการอ่านหนังสือ ไม่ออก ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ เนื่องจากการอ่าน เป็น หัวใจสำคัญของความรู้และการแสวงหาความรู้ เด็กที่อ่าน หนังสือไม่ออกเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้ เนื่องจาก อ่านไม่ออก จึงเบื่อและไม่อยากเรียนหนังสือ ทำให้เกิดปัญหา การหนีโรงเรียนหรือปัญหาอื่นๆ

จากคอลัมน์กระแสรศรศน์ สฟฐ ในหนังสือพิมพ์ มติชน เมื่อ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2549 ได้สรุปไว้ว่า ปัญหาการ อ่านหนังสือไม่ออกของเด็กไทย ส่วนใหญ่เกิดจากการ ขาดแคลนอัตรากำลังครูผู้สอน ซึ่งในปัจจุบันมีการขาดแคลน สะสมมาหลายปี โดยมีจำนวนมากถึง 70,000 อัตรา การที่ โรงเรียนแต่ละแห่ง โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กต้องสอน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมปีที่ 6 ประมาณ 7-8 ชั้นเรียน แต่มีครูผู้สอนอยู่จริง 2-3 คนเท่านั้น คงไม่สามารถสอนเด็ก ให้อ่านได้และเขียนคล่องทุกคน นอกจากครูผู้สอนน้อยแล้ว ยังไม่ได้ทำหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องทำทุกตำแหน่ง ในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นภารโรง แม่ครัว และธุรการ ประกอบ กับคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงรักและเมตตาสุนัข เด็กไทยส่วนใหญ่ชอบเล่นกับสุนัข และมักจะเลี้ยงดูสุนัขไทย ไว้ตามบ้านอยู่แล้ว รวมทั้งสุนัขไทยมีความเป็นมิตร ไกล่ลี้ซิด

ชอบเล่นกับคน และสามารถฝึกได้ไม่ยากนัก เพียงแต่ยังขาด การฝึกสุนัขตามหลักวิชา เพื่อให้เชื่อฟังและควบคุมได้เท่านั้น ดังนั้น หากมีโครงการฝึกสุนัขไทย เพื่อนำไปใช้ในอาสา สัมครอ่านหนังสือให้สุนัขฟังในโรงเรียน จึงน่าจะเป็นแนวทาง หนึ่งในการแก้ปัญหาเด็กไทยอ่านหนังสือไม่ออก เนื่องมาจาก การขาดแคลนครูผู้สอนหรือสาเหตุอื่นๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพ ทาง การอ่านที่ได้ผลรวดเร็วเหมือนในต่างประเทศ ซึ่งนอกจาก จะนำ ไปสู่การอ่านได้และเขียนคล่องแล้ว จะยังเป็นการสร้าง นิสัยรักการอ่านให้กับเด็กไทยอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- Be Well. (2549, เมษายน). อาซาบำบัด (Hippotherapy), สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2551, จาก <http://www.nonthaburihorses.com>
- เพื่อนรักบำบัดโรค (Animal Therapy), สืบค้น เมื่อ 5 ธันวาคม 2008, จาก <http://www.healthandcuisine.com>
- นันทณี เสถียรศักดิ์พงศ์ และคณะ. (2547). ผลของโปรแกรม บำบัดด้วยช้างไทยในหอสัตตควิทยาในพินธ์ ระดับมหา บัณฑิต ภาควิชาจิตกรรมบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Fine, H. Aubrey. (1999). Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice, Academic Press, USA.
- Health Benefits of Animal, retrieved December 5, 2008, from <http://www.deltasociety.org>
- Allen, Karen, Scientific Studies into The Human/ Companion Animal Bond, retrieved December 8, 2008, from <http://www.fediac.org>
- Dogs Give Clearfield Kids a Reading Partner, retrieved December 8, 2008, from <http://www.therapyanimals.org/read>
- วชิรรัตน์ กังสะนันท์, Dog Therapy. (2004). สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2551, จาก <http://www.petparadise2004.com/>
- ปัญหาเด็กอ่านหนังสือไม่ออก, กระแสรศรศน์ สฟฐ. สืบค้น เมื่อ 8 ธันวาคม 2551, จาก <http://news.sanook.com/education>